

«Жорстоке поводження з дітьми: що це»

Одним із показників духовного розвитку та соціальної зрілості суспільства є ставлення до дітей. Вкладаючи ресурси в дитинство, держава зміцнює майбутні продуктивні сили, забезпечує сталість економічного і духовного розвитку. Тому в суспільстві, що зорієнтоване на високі загальнолюдські цінності, не можуть бути терпимі прояви жорстокого поводження з дітьми, зневажання їхніх інтересів, оскільки це має тяжкі соціальні наслідки: формуються соціально дезадаптовані, малоосвічені особистості, а головне – насильство породжує насильство.

Держава вживає низку заходів для викорінення в Україні жорстокого ставлення до дітей. Однак це негативне явище продовжує поширюватися. Загалом зазначене соціальне явище не нове для нашого суспільства, хоча ще зовсім недавно не визнавався сам факт його існування. Проблема ускладнюється тим, що діти часто соромляться, бояться розповісти про знущання над ними, звернутися у відповідні органи, часом вважають таке ставлення до себе нормою, бо не знають іншого.

Категорії випадків насильства

В Україні щороку спостерігають акти насильства в сім'ї.

Часто насильство виявляється як комбінація фізичної, сексуальної та/або емоційної образи.

Фізичне насильство:

- побіи
- мордування
- навмисне травмування
- нанесення тілесних ушкоджень
- порушення фізичного здоров'я
- катування
- недбале, brutальне і жорстоке, нелюдське поводження, що принижує гідність
- фізичні покарання

- зловживання
- нехтування
- експлуатація дитячої праці
- непосильна праця
- залучення до праці на виробництві зі шкідливими умовами
- використання у жебрацтві
- вилучення органів для трансплантації, насильницьке донорство (проведення дослідів)
- вбивство

Психологічне насильство

- приниження гідності
- словесні образи, образливі прізвиська
- роздягання дитини перед іншими як спосіб покарання
- висміювання недоліків дитини, особливостей сім'ї, сімейних подій
- насміханні над виглядом, видом діяльності, поведінкою дітей, які вирізняються серед однолітків
- ігнорування фізичних потреб дитини
- крик
- авторитаризм, вимоги без пояснень
- примушування до негативних дій
- погрози
- цькування
- переслідування
- залякування
- залучення до екстремістських релігійних психокультових угруповань та течій
- примушення до жебрацтва, бродяжництва
- доведення дітей до самогубства
- розголошення чи публікація будь-якої інформації про дитину, що може заподіяти їй шкоду, без згоди законного представника.

Сексуальне насильство:

- розбещення
- згвалтування
- використання неповнолітніх у порнобізнесі (для створення та розповсюдження порнографічних матеріалів)
- посягання на статеву недоторканість, сексуальні домагання
- сексуальні зловживання
- сексуальна експлуатація неповнолітніх (проституція, примушування, спонукання чи втягнення до заняття проституцією; звідництво, вчинене із залучанням неповнолітнього)

Економічне насильство:

- відбирання речей, грошей, їжі, на які постраждалий має передбачене законом право
- умисне позбавлення житла, їжі, одягу, грошей
- вимагання

- крадіжка, грабіж
- шантаж з метою отримання грошей
- незаконне присвоєння власних речей, грошей іншої людини
- умисне пошкодження майна та одягу

Законодавче забезпечення захисту дитини від жорстокого поводження

1. Закон України «Про попередження насильства в сім'ї»

У 2001 р. Верховною Радою України був прийнятий Закон України «Про попередження насильства в сім'ї». У Законі даються визначення поняття насильства в сім'ї взагалі й окремих його видів, а також іншої термінології пов'язаної з цим явищем.

Зазначений Закон передбачає як заходи щодо осіб, які вчинюють насильство в сім'ї, так і заходи щодо надання допомоги потерпілим.

Відповідно ст. 3 цього Закону *установами, на які покладається здійснення заходів щодо попередження насильства в сім'ї визнані:*

- центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики з питань попередження насильства в сім'ї;
- центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику з питань попередження насильства в сім'ї;
- відповідні підрозділи органів внутрішніх справ;
- органи опіки і піклування;
- спеціалізовані установи для осіб, які вчинили насильство в сім'ї, та жертв такого насильства:

- кризові центри для членів сімей, в яких вчинено насильство в сім'ї або існує реальна загроза його;

- центри медико-соціальної реабілітації жертв насильства в сім'ї.

2. Закон України «Про охорону дитинства» визначає охорону дитинства в Україні як стратегічний загальнонаціональний пріоритет і з метою забезпечення реалізації прав дитини на життя, охорону здоров'я, освіту, соціальний захист та всебічний розвиток встановлює основні засади державної політики у цій сфері. Зокрема у статті 10 цього закону зазначається, що кожній дитині гарантується право на свободу, особисту недоторканність та захист гідності. Дисципліна і порядок у сім'ї, навчальних та інших дитячих закладах мають забезпечуватися на принципах, що ґрунтуються на взаємоповазі, справедливості, і виключають приниження честі та гідності дитини. Процедура розгляду скарг дітей на порушення їх прав і свобод, жорстоке поводження, насильство і знущання над ними в сім'ї та поза її межами встановлюється законодавством.

3. «Порядок розгляду звернень та повідомлень з приводу жорстокого поводження з дітьми або реальної загрози його вчинення» (затверджений Наказом Державного комітету України у справах сім'ї та молоді, Міністерства внутрішніх справ України, Міністерства освіти і науки України, Міністерства охорони здоров'я України 16.01.2004 № 5/34/24/11).

В цьому документі визначені функціональні повноваження органів та закладів освіти щодо попередження насильства та жорстокого поводження з дітьми.

4. *«Порядок взаємодії суб'єктів соціальної роботи із сім'ями, які опинилися у складних життєвих обставинах»* (затверджений Наказом Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту, Міністерства охорони здоров'я України, Міністерства освіти і науки України, Міністерства праці та соціальної політики України, Міністерства транспорту та зв'язку України, Міністерства внутрішніх справ України, Державного департаменту України з питань виконання покарань 14.06.2006 № 1983/388/452/221/556/596/106).

Упровадження даного Порядку сприятиме підтримці членів сімей, які опинилися у складних життєвих обставинах, у вирішенні життєвих проблем, які вони не в змозі подолати за допомогою власних засобів і можливостей; попередженню виникнення нових складних життєвих обставин; створенню умов для подальшого самостійного розв'язання життєвих проблем, що виникають.

5. *Генеральна Асамблея ООН 20 листопада 1959 р.* прийняла *Декларацію прав дитини* – документ, що регулює становище дитини у сучасному суспільстві. Головна ідея цього акту – «Добро – дітям». Декларація складається з 10 принципів, якими проголошується, що дитині, незалежно від кольору шкіри, мови, статі, віри, законом повинен бути забезпечений соціальний захист, надані умови та можливості, що дозволили б їй розвиватися фізично, розумово, морально, духовно. У соціальному відношенні висунуто вимоги щодо створення умов для здорової і нормальної життєдіяльності дитини, гарантування їй свободи й гідності. Дитина повинна бути першою серед тих, хто одержує захист і допомогу, а також захищеною від усіх форм небалого ставлення до неї, не говорячи вже про жорстокість та експлуатацію.

Жорстоке ставлення до дітей – це результат дії багатьох чинників: психологічні особливості окремих індивідів, соціальні умови, які впливають на благополуччя сім'ї, діяльність соціальних інститутів, покликаних дбати про дітей, характер нашого суспільства в цілому. Акцент доцільно зробити на психологічному насильстві, що на сьогодні є найменш дослідженим, – примушенні до дій, що суперечать моральним принципам, висміювання, приниження гідності, дратування, кривдження, залякування. Варто зазначити, що жорстоке поводження з дітьми може бути опосередкованим, мати вербальний характер: постійні лайки, крики, застосування нецензурних виразів тощо.

Загалом проблема захисту прав підростаючого покоління ніколи не втратить своєї актуальності, адже діти – гарант здоров'я, самозбереження і поступу нації.

Слід пам'ятати, що жорстоке поводження з дітьми, нехтування їхніми інтересами не лише завдає непоправної шкоди їх фізичному здоров'ю, але й тягне за собою важкі психічні та соціальні наслідки. У більшості дітей – жертв насильства – з'являються серйозні відхилення в психічному, фізичному розвитку, в емоційній сфері.